

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Poppy Kalesi	<p>Mer systematisk arbeid på kunnskapsutvikling i kommunesektoren er veldig viktig. For å utløse den potensialet bør kommunesektoren involveres tidligere i EU/EØS saker for å sikre kompetanseutvikling, innovasjonsprosjekter, rutiner og prosesser som kan bidra i å gjennomføre effektiv klimapolitikk. KS sin rapport fra november 2021 er en god kilde: https://www.ks.no/fago/mrader/forskning-og-utvikling-fou/forskning-og-utvikling/kommuner-bor-involveres-tidligere-i-eu-og-eos-saker/</p> <p>Jeg mener at det bør</p>	<p>Jeg mener at fylkeskommuner har en stor potensial i å bidra som innovasjonspådrivere og premissleverandør for klimavennlig arealbruk. Det kan være billigere og mer effektivt å løse det juridisk ved å:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tydeliggjøre den rolle som premissleverandør for kunnskap om klima- og naturutfordringer i lokale beslutninger - Sikre at kommunale planlegging i større grad skjer i tråd med regionale føringer - Gi fylkeskommunene en rolle som «arealbank» for 	<p>Jeg forslår å se på et portefølje av tiltak og virkemidler:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Klimaloven bør forsterkes med forpliktende mål og straff og den rolle som «lovenes lov»; bør erkjennes. Det utfordrer det norske tradisjon med den er den enkleste måte å kommunisere til verden at Norge vil noe med klima. - Hvis ikke det er mulig da bør plan - og bygningsloven endres for å erkjenne klima- og naturhensyn som sentrale hensyn. PBS bør kobles direkte til energiloven og alle hensiktsmessige sektorlover og målkonflikt mellom de bør adresseres. - Inntektssystemet for 	<p>Ja, det kan være en god løsning men den krever en tredje, uavhengige parti som kan evaluere fremgang. EUs styringssystem for energiunionen og EUs klimainnsats kunne igjen gi inspirasjon. Kilde: https://www.europolov.no/rettsakt/styringssystem-for-energiunionen-eus-klimainnsats/id-9555</p> <p>Samtidig har ikke ESA den rollen. Kanskje Miljødirektoratet kan få den rolle?</p>	<p>Ja, så lenge innspill følges opp av både politikere og administrasjonen.</p> <p>Frankrikes klimaråd er et godt eksempel der klimaråds innspill resulterte til lovendring og etablering av en ny forbrytelse: økocid.</p> <p>Danmarks klimaråd er et eksempel der klimaråds innspill ble ikke fulgt opp.</p>
---------------------	---	---	--	---	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Poppy Kalesi	sees sammen med kommunesektorens rolle i internasjonal klima og energi samarbeid. EUs styringssystem for energiunionen og EUs klimainnsats har bidratt i å synliggjøre rollen av regioner og kommuner i gjennomføring av klimapolitikk selv om ulike land i EU har ulike tradisjoner. Jeg forslår å vurdere innføring av EUs styringssystem i det norske kontekst. Kilde: https://www.europalov.no/rettsakt/styringssystem-for-energiunionen-eus-klimainnsats/id-9555	interkommunale arealtransaksjoner.	kommunesektoren bør endres til å ta høyde for klima og naturansvar. - Fylkeskommunen bør styrke sin rolle som kompetanse og læringscenter for klima og natur og fasilitere lærings- og innovasjonsnettverk for kommunene. -		
---------------------	---	------------------------------------	---	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Eivind Hoff-Elmari	De ulike forvaltningsnivåene i Norge er innbyrdes lite hierarkisk organisert, noe som skaper lange prosesser med tvetydige utfall. Det gjør norsk forvaltning lite egnet til å foreta kursendringer. Man behøver ikke gå lenger enn til Sverige for å se en atskillig tydeligere rollefordeling på miljø/arealplanfeltet mellom stat/län/kommune.	Her spiller kommuner og fylkeskommuner en grei rolle på både kollektivtrafikk og avfallshåndtering, men de får til mest der brukerbetalingen er størst (jf. framgang avfallshåndtering har vært større enn på kollektivtrafikk). Det mest problematiske er at kommunenes reelle handlingsrom er på arealplaner, og her er det svært få reelle insentiver til at de skal spille den rollen de bør. Det handler om små ressurser i små kommuner og det handler om insentiver i kommunenes inntektssystem.	Endre insentivene - fase ut kommunenes andel av innbyggernes inntektsskatt. Dette ble gjort på slutten av 90-tallet for næringskatten (som da ble overført til staten) og det er nå på tide å gjøre det samme med personskatten.	Ja, ideen er spennende men det er usikkert hvordan en «handlingsregel» som for oljefondet ville kunne overføres til klimapolitikken. Antakelig bør det dreie seg om en forpliktende plan for gradvis økning av kostnaden ved utslipp - her kan nasjonale myndigheter supplere ETS-prisen, ev. også drivstoffpriser, gjennom fleksibel nasjonal avgift som gir sluttbruker størst mulig forutsigbarhet. Det kunne tenkes at det fattes én beslutning om dette, og at de løpende justeringer av avgiftsnivåer for å nå denne prisbanen gjøres av f.eks. Miljødirektoratet eller	Ja, både et «ekspertråd» og et «borgerråd» etter fransk modell kan være nyttige. Jeg har likevel større tro på forskjellen et borgerråd kan spille i å skape dynamikk i den klimapolitiske debatten, enn på den faktiske effekten av et ekspertråd for «oppfølging av klimastrategier». Handlingsregelen fungerer tross alt tålelig greit uten noe ekspertråd, mens Norges Banks rentestyring er basert på et tydelig mandat gitt til en stor og faglig
---------------------------	---	---	--	---	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Eivind Hoff- Elimari				<p>annen ikke-politisk myndighet, slik at man skaper en armlengdes avstand til den løpende politiske debatten. Her er parallellen til Norges Banks rentestyring mer relevant enn oljefondets handlingsregel.</p> <p>Dersom det ikke er mulig, kan en prisbane kombineres med en klimabelønningsordning. Da har man en mekanisme som skaper et politisk insentiv for faktisk måloppnåelse: For å sikre proveny til en stabil utbetaling av klimabelønning over tid, må prisen på utslipp øke i</p>	tung institusjon, ikke et lite ekspertråd. Jeg frykter at et ekspertråd også vil bidra til å skape en ytterligere glidning i retning av rettsliggjøring av politikken, større offentlig splittelse og til syvende og sist svekket folkelig støtte til klimapolitikk.
-------------------------	--	--	--	---	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Eivind Hoff-Elimari				tråd med at utslipp går ned.	
Thomas Cottis	10 A) Ærlig informasjon til folket om alvoret i klimakrisen			10 E) Ja.	
Finans Norge	10 A) Som regionale aktører at når hver kommune skal vurdere og beslutte utbygging, så mangler en helhetlig vurdering på nasjonalt nivå. Samtidig står utbygging av boliger og hytter høyt på agendaen i mange kommuner med tanke på ønske om økt bosetning og sysselsetning. Det er nødvendig med en helhetlig tankegang rundt regulering, som gir mening for overordnede nasjonale mål, samtidig som både klima- og naturhensyn respekteres rundt om i landet.			<p>10 D) Norge har lovfestet sine klimamål og både regjeringen(e) og stortingspolitikere må være forpliktet til å følge dette målet. For å sikre at dette er enklere å etterleve trenger vi verktøy som totalt «utslippsbudsjett» og referansebaner for utslippskutt, slik at det blir enklere for politikere å styre etter fastlagte planer.</p> <p>Et konkret eksempel for å sikre langsiktighet er at myndighetene inngår langsiktige kontrakter med næringslivet om utslippskutt. Dette vil bidra til å redusere den politiske usikkerheten knyttet til et ambisiøst klimaarbeid i næringslivet. Et eksempel er den Solberg-regjeringens budskap om kraftig økning av CO2-avgiften frem mot 2030. Dette gir et tydelig signal til næringslivet, men det er fortsatt betydelig politisk usikkerhet knyttet til dette avgiftsnivået, særlig for enkeltsektorer. Dersom myndighetene</p>	

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Finans Norge		<p>kunne utstedt langsiktige «differansekontrakter» knyttet til de signaliserte CO₂-priser kunne dette vært en effektiv måte å fjerne den politiske usikkerheten, og på denne måten hadde det vært mindre risiko for aktører å investere i grønne løsningen innen eksempelvis maritim, bygg og anlegg og landbruk. Differansekontraktene kan være på samme nivå som de signaliserte avgiftene, og vil da i praksis ikke innebære noen ekstra utgift for staten så lenge politikerne holder seg til sine langsiktige ambisjoner.</p>
--------------	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Den Norske Turistforening	<p>10 A) ' -Et grep kan være å bryte båndene mellom utbygger og utreder ifm. konsekvensutredninger, eller innføre en form for uavhengig kontroll av KU før endelig vedtak. Dette vil gi mer nøytral kunnskap uavhengig av sektorinteresser, og bidra til økt tillit til beslutningsgrunnlaget.</p> <p>-Økte ressurser til regional planlegging og kompetanse både i kommunene og fylkeskommunene.</p> <p>-Styrke innsigelsesinstituttet – et sterkt og forutsigbart innsigelsesinstitutt er vesentlig for å sikre at overordnede interesser, særlig for natur, kultur, miljø og friluftslivsverdier, blir ivaretatt der det er stort press fra sektorinteresser. Dette er særskilt relevant i tilfeller der små samfunn/kommuner med lite handlingsrom opplever stort press fra næringsaktører i ulike sektorer.</p>	10 C) Kommunene kan gis myndighet innenfor klare nasjonale rammer, der det stilles nasjonale minimumskrav, og med belønningssystem for kommuner som ønsker å jobbe for mer ambisiøse mål.
---------------------------	--	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Klima-etaten, Oslo kommune	Etter Klimaetatens oppfatning synes den nødvendige, tverrsektorielle forankringen av nødvendige klimatiltak å mangle i den statlige forvaltningen. Sektoransvaret i staten står sterkt og sektormål sees ofte ikke i direkte sammenheng med klimamålene. Dette kan føre til at klimamålene nedprioriteres og at sektorene vurderer enkelttiltak fremfor en mer helhetlig omstilling. Nasjonale analyser for klimagassreduksjoner, inkludert Klimakur 2030, har utredet sektorvise klimatiltak fremfor en helhetlig	Kommunene spiller en viktig rolle som foregangsaktører i klimaarbeidet. Kommunene har allerede flere virkemidler, og handlingsrommet kan utnyttes i større grad enn i dag. Kommunene møter likevel flere barrierer, som merkostnader, regulatoriske barrierer, og behov for ressurser, som finansiering og kompetanse. Klimakur 2030 skisserer fem punkter som kan bidra til å styrke kommunenes rolle som klimaaktør: 1. Gi kommunene en tydelig rolle i klimapolitikken – forventninger og verktøy 2. Økt og enkelt tilgjengelig økonomisk	Klimaetaten er enig i utvalgets vurdering av at omstillingen krever en fundamental endring av systemene for beslutninger sammenlignet med dagens beslutningssystemer. Statlig forvaltning må også være organisert på en måte som gjør at alle sektordepartementer og underliggende etater og virksomheter har eierskap til og ansvar for å utvikle og gjennomføre klimapolitikk og – virkemidler, se svar på spørsmål 10A. Det samme gjelder kommunal forvaltning. Det bør være plikt for både stat og kommune til å utforme planer og gode styringsverktøy for å sikre at beslutninger som tas	Klimapolitikken frem mot 2050 må være forutsigbar og gi en tydelig retning om hvor samfunnet er på vei. Det bør derfor være en transparent plan for gradvis opptrapping og innstramming av klimapolitikk- og virkemidler. Dette er viktig for å at næringsliv og marked kan innrette seg på veien mot lavutslippssamfunnet og i større grad inkludere langsiktig klimapolitikk i investeringsbeslutninger som tas i dag, men som kan påvirke utviklingen i lang tid fremover. En mer aktiv bruk av regulatoriske virkemidler kan sikre både forutsigbarhet og like rammebetingelser for	Klimaetaten mener at større åpenhet i det nasjonale klimaarbeidet er vesentlig for at befolkningen skal kunne følge opp myndighetenes klimastrategier. Hvis det opprettes et klimaråd, og deres vurderinger legges frem offentlig, kan dette være et viktig bidrag til økt åpenhet og tilgang på informasjon. Vi mener at mandatet til klimarådet bør innrettes på en måte som gjør at det både skal gi vurderinger av framgangen i klimaomstillingen i tråd med Klimaloven, samt gi anbefalinger til
-----------------------------------	--	--	---	---	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Klimaetaten, Oslo kommune	<p>tilnærming til omstilling. Hver sektor sitter på egen kunnskap og egne modeller. Dette gjør det utfordrende for klimamyndighetene å følge opp sitt mandat.</p> <p>Det er behov for et styringssystem som bygger ned siloarbeidet og sikrer en transparent og felles kunnskapsutvikling. Virkemiddelvurderinger må være mer samkjørt på tvers av sektorer og mer tilgjengelig for offentligheten. Klimaetaten mener at et statlig klimabudsjett bør inkluderes som en integrert del av statsbudsjettet.</p>	<p>støtte til kommuner – til omstilling og investeringer 3. Tydeliggjøre og utvide det juridiske handlingsrommet, spesielt innenfor plan- og bygningsloven 4. Satse på offentlige anskaffelser – sikre etterlevelse og implementering av klimahensyn 5. Vurdere å innføre klarere krav til rapportering og systematisk integrering av klimahensyn i kommunens beslutningssystemer. Klimaetaten mener dette er et godt utgangspunkt for å styrke kommunenes rolle i omstillingen.</p> <p>Mange norske kommuner</p>	<p>som er forenlig med omstillingen som kreves på både kort og lang sikt.</p> <p>Etter vår vurdering må klima og miljø vektas tungt i alle relevante beslutninger. Dette krever endringer regelverk og i intern organisering i forvaltningen. Offentlige myndigheter bør ha en lovfestet plikt til å legge tung vekt på klima- og miljø i alle beslutninger som kan påvirke klimagassutslipp, – opptak og naturmiljø. Systemet for vurdering av samlet belastning på økosystemer slik det nå fremgår av naturmangfoldloven må også forbedres slik at både statlige og kommunale</p>	<p>næringsaktører og andre på veien til lavutslippssamfunnet.</p> <p>Klimaetaten mener videre at en form for handlingsregel for klimapolitikken kunne være nyttig, og at det vil passe godt sammen med en organisering og et klimabudsjett som la til rette for en sterkere statlig klimaledelse. Klimaetaten mener at et klimabudsjett med sektorvise veikart som viser utslippsutviklingen og mulige tiltak langt på vei vil kunne fylle rollen som en slik handlingsregel, blant annet fordi et slikt system tydeliggjør hva som må gjøres.</p>	<p>hvordan regjeringen med underliggende departementer bør videreutvikle arbeidet. Skal klimamålene nås, er det viktig at forslag som er politisk krevende og som går på tvers av sektorer utredes. Dette er noe et klimaråd kan bidra til.</p> <p>Dersom klimarådet også har i oppgave å se på hvordan man bør gå frem for å få til en helhetlig omstilling, kan det gi en positiv utvikling i å motarbeide siloarbeid. Dette kan også være med på å imøtekomme hensyn nevnt under spørsmål 10A og D.</p>
----------------------------------	---	---	---	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Klima-etaten, Oslo kommune	Til en viss likhet med nasjonale myndigheter, er også Oslo kommune en kompleks organisasjon med mer enn 50 virksomheter i form av etater, kommunale foretak og aksjeselskap. For å løfte og koordinere klimaarbeidet i kommunen, etablerte Oslo en egen Klimaetat i 2016. Klimaetaten har et tydelig mandat om å være en pådriver overfor de andre etatene, samt å utvikle klimabudsjettet som ansvarliggjør alle sektorer gjennom klimatiltak og rapportering på	langt fremme i overgangen til lavutslippssamfunnet. Dette gjelder for eksempel elektrisk mobilitet, redusert biltrafikk og utvikling av kollektivtransport. For transport som er del av det offentlige kollektivtilbud er det muligheter til å stille klimakrav gjennom anskaffelsesregelverket. Det bør fremgå klart av yrkestransportregelverket at fylkeskommunene også kan stille klimakrav i ruteløyver til kommersielle busser. I følge Klimakur 2030 er styring og organisering, transport, karbonfangst og -lagring, byggeaktivitet	beslutningstakere har bedre forutsetninger for å vurdere dette. Dette må også inkludere påvirkning som følge av klimaendringer. Videre er vi enige med utvalget i at klima- og miljøkonsekvenser systematisk må vurderes og vektlegges i alle beslutningsprosesser, ikke bare de som vanligvis defineres som klimapolitikk.		Hvis det opprettes et klimaråd, vil det kunne være naturlig at enheten som utvikler et nasjonalt klimabudsjett (se forslag under spørsmål 2B og 10A) også kan være sekretariat for klimarådet. Sekretariatet kan ha ansvar for å ha dialog og samle inn data fra de ulike sektorene, for videre å levere faglig underlaget med analyser med mer til klimarådet. Klimarådet vil deretter kunne gjøre overordnede vurderinger opp mot Klimaloven og ha et spesielt ansvar for å
-----------------------------------	---	---	---	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Klima-etaten, Oslo kommune	<p>fremdrift av disse. Klimaetaten har en særegen rolle i kommunen ved at vi både har et formelt ansvar for å informere byrådsavdelingen dersom fremdriften på klimatiltak ikke er tilstrekkelig, samt å gi innspill til andre etaters tildelingsbrev og til formelle budsjetttrundskriv. Klimaetaten har også ansvar for effektberegninger av virkemidler, selv om vi er avhengige av at andre etater gir oss aktivitetsdata og informasjon. Vi har altså et mer utvidet mandat til å følge opp</p>	<p>og infrastruktur, bioenergi, oppvarming, avfall og avløp, og kutt i indirekte utslipp, eksempler på områder der norske byer går foran. Kommunene tar en viktig rolle i markedsutvikling og erfaringer med klimatiltak som også kan spres og bidra til global omstilling.</p> <p>Oslo har god erfaring med bruk av klimakrav i anskaffelser. I følge Oslos anskaffelsesstrategi skal krav i anskaffelser benyttes som et kraftfullt virkemiddel for en grønnere by. Nullutslippsteknologi skal være det foretrukne alternativet. Som en følge</p>			<p>sikre at kunnskapsgrunnlagene som utvikles og vurderingene som gjøres er faglige på et sektorovergripende nivå, og ikke preget av silotenking. Klimarådets anbefalinger og vurderinger må være offentlige.</p>
-----------------------------------	--	---	--	--	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Klima-etaten, Oslo kommune	<p>klimaarbeidet i kommunen enn det statlige klimamyndigheter har.</p> <p>Vi anbefaler at utvalget vurderer om en klimaenhet med ansvar for kunnskapsutvikling, sammenstilling av klimabudsjett og vurdering av utslippsutviklingen, kan være egnet på statlig nivå. En klimaenhet bør ha tilstrekkelig analyseverktøy til å gjøre de fleste vurderinger internt. Det vil fremdeles være viktig at sektorene spiller inn vurderinger og virkemidler, og at sektorene har</p>	<p>av dette har utviklingen for utslippsfrie anleggsmaskiner skutt fart de siste to årene og markedet er nå i rask utvikling.</p> <p>Blant de største utslippssektorene i byer er utslipp fra avfallsforbrenning. Utslippene fra avfallsforbrenning stammer hovedsakelig fra forbrenning av plastholdig avfall. Kommunen har gjennom sitt lovpålagte ansvar en mulighet til å påvirke utslipp fra husholdningsavfallet. Kommunene har imidlertid få virkemidler får å få ned utslippene fra</p>			
-----------------------------------	--	---	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Klima-etaten, Oslo kommune	<p>tilstrekkelig antall klimabyråkrater som jobber ut fra et tydelig samfunnsoppdrag om å få ned klimagassutslipp. Samtidig, uten egen analysekapasitet kan en statlig klimaenhet ha større utfordringer med å foreslå endrede strukturer på et overordnet nivå.</p> <p>Man kan se for seg at Miljødirektoratet får et utvidet eller styrket mandat for en klimaenhet. Vi mener likevel at for at en slik enhet skal ha tilstrekkelig handlingsrom og gjennomslag til å bryte ned siloer, bør det ligge</p>	<p>næringsavfallet. Avfallsregelverket bør gjennomgås med hensyn til virkemidler for reduksjon av fossile fraksjoner i næringsavfall.</p> <p>Klimakur fremhever også karbonfangst- og lagring av utslipp fra avfallsforbrenning som eksempel på klimateknologi hvor byer går foran. Karbonfangst og lagring på Klemetsrud vil være i drift fra 2026 og vil bidra med utslippsreduksjoner på 200 000 tonn, eller 400 000 tonn medregnet negative utslipp. Karbonfangst- og lagring på avfallsforbrenning vil kunne bidra med</p>			
-----------------------------------	---	---	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Klima-etaten, Oslo kommune	i tilknytning til Statsministerens kontor eller være et sekretariat som hører under et klimaråd, se nærmere under 10E. En slik enhet bør ha som oppgave å lage et utkast til klimabudsjett som skal behandles i den ordinære budsjettprosessen.	betydelige negative utslipp som følge av at en stor del av avfallet er biologisk materiale. Utvalget bør se på langsiktige virkemidler som gir insentiver til investeringer i både karbonfangst og løsninger for negative utslipp.			
-----------------------------------	---	--	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

NTNU	Klimapolitikken skal bygge på bred kunnskap som identifiserer viktige vippepunkt i arbeidet for systemisk endring til klimanøytralitet, spesielt i gråsonen mellom sektorer, forvaltningsstrukturer og interesser (økologisk, infrastruktur, sosial, kulturell, økonomisk, estetisk, juridisk, osv) må fanges opp. For at klimaomstillingen i byer, lokalsamfunn og nabolag skal lykkes, bør den for eksempel være inkluderende, rettferdig, vakker og bærekraftig; den bør skape tillit, tilhørighet og eierskap til	Byer, lokalsamfunn og nabolag er steder der folk lever sine daglige liv, der omstillingen på tvers blir til i praksis, og der man utformer løsninger og prosesser som får til merverdi på tvers av sektorer heller enn at de utkonkurrerer hverandre. Det skjer gjennom å utvikle og implementere aktiviteter sammen med innbyggere, og gjennom å leve forandringen slik at man kan sammen kan skape den løsningen som fungerer best i praksis. En helhetlig satsing (se spm1) blir vanskelig og lite attraktiv når man likevel må dele den opp blant mange departement,	Klimapolitikken skal gjøre det enkelt for flere byer å finne løsninger for å bli klimanøytrale. Eksisterende misforhold mellom ambisjoner og tiltak i klimapolitikken kan justeres gjennom tydelig lokal politisk ledelse. Klimautvalget kan lage nasjonale rammer for å hjelpe byer og lokalsamfunn med å utvikle klimaavtaler, med å finne frem til akkurat den kunnskapen de trenger i sitt nærmiljø, og samtidig tilrettelegge for læring på tvers av by- og landegrensene. Innenfor arealplanlegging der kommunene er beslutningstagere, håndteres også store	Vi vil gjerne foreslå en multimodal handlingsregel (se svar på spørsmål 1), kombinert med metoder for å lokalisere og ansvarliggjøre kilder for klimagassutslipp på en nyskapende og mye mer direkte måte[1]. [1] Moran, D.; Pichler, P. P.; Zheng, H.; Muri, H.; Klenner, J.; Kramel, D.; Többen, J. R.; Weisz, H.; Wiedmann, T.; Wyckmans, A.; Strømman, A. H.; Gurney, K. R.. Estimating CO2 Emissions for 108,000 European Cities. Earth System Science Data 2022; Volume 14. s. 845-864	Vi vil anbefale at befolkningen samskaper klimastrategier, heller enn å bare følge dem opp. Klimaråd og "citizen assemblies" er en måte å gjøre det på. Men det er mange flere involverende måter for å engasjere befolkningen og for å øke "societal readiness". Folk vil ikke følge en klimaavtale med mindre de føler at den gir mestring, mening og medvirkning, og at de opplever positive effekter (se svar på spm1). Bred forankring i lokalsamfunnet er nøkkelen til suksess:
-------------	---	--	--	---	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

NTNU	<p>omstillingen. Disse gråsoner kan fanges opp ved å bruke en multimodal "impact model"[1]. Ved å bruke en multimodal tilnærming, kan man for eksempel vise til en betydelig merverdi for klimaomstilling i byer, lokalsamfunn og nabolag. I tillegg til lavere energiforbruk og klimagassutslipp gir en helhetlig klimaomstilling blant annet:</p> <p>1. Lavere energiavhengighet og mindre kritisk avhengighet av internasjonale forsyningskjeder, og dermed mer motstandskraft</p>	<p>finansieringsordninger og til og med enheter i kommunene, uten en ordentlig forankring på tvers (slik de er fragmentert i høringsdokumentet og dermed går imot Klimautvalgets egen anbefaling). Horisont Europa satser helhetlig gjennom sine samfunnsoppdrag, Norge har ikke gjort det (ennå). Vi forventer at Klimautvalget bruker sitt mandat til å foreslå lignende grep. Norske byer og tettsteder ligger i front for å nå bærekraftsmålene og for å lykkes med det grønne skiftet, og vil knekke koden for å få flere med</p>	<p>klimaavtrykk fra industri, bergverk, luftfart, sjøfart, anleggsmaskiner, og ikke minst veitrafikk. På lang sikt. Særlig veitrafikk er viktig for å få klimanøytralitet i byer og tettsteder. Dette må implementeres på en annen måte enn tidligere i arealplaner etter Plan- og Bygningsloven. Natur og omgivelser ødelegges ved overforbruk, og i noen sammenhenger ved å forsøke å få til klimatiltak. Det er behov for handlingsregler for å ta gode valg og unngå å skape urettferdighet mellom by og rurale områder. Eksempler på divergerende «bærekraftsmål» som en kommune kan måtte</p>		<p>fagforeninger, ungdomsgrupper, lokale medier, kulturinstitusjoner, stiftelser, små og mellomstore bedrifter, privat næring og offentlig sektor. Mange ønsker å bidra, men noen terskler er veldig høye. Ved å legge til rette for at flere skal kunne delta, kan flere også stå for prosesser de selv har deltatt i. Det er utrolig viktig at alle kan se sin egen virksomhet som del av bærekraftsmålene. Hovedmålet er å få alle til å føle at deres bidrag utgjør en forskjell. Representanter for ungdoms- og</p>
-------------	---	--	---	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

NTNU	<p>2. Redusert energi- og transportfattigdom, og lavere trykdeutgifter gjennom økt trivsel og helse</p> <p>3. Mindre forurensning, bedre og tryggere bomiljø og dermed høyere livskvalitet</p> <p>4. Høyere produktivitet hos ansatte, mindre fravær og bedre restitusjon på sykehus gjennom sunne, komfortable og trivelige bygninger</p> <p>5. Omstilling av næringslivet, med vilje til å innovere på tvers av sektorer og stimulering av kreativitet og nye prosesser, selskap og løsninger. Mer lokal sysselsetting i grønne</p>	<p>på veien. Norske kommuner har allerede eksperimentert med nye former for innovasjonspartnerskap i flere år, og investerer tungt i lokale aktører, aktiviteter og ressurser på bakken, slik at flere kan samskape det klimanøytrale samfunnet vi ønsker å leve i. I Bærekraftsnettverket, for eksempel, hjelper norske kommuner hverandre for å nå bærekraftsmålene innen 2030. Trondheim, Stavanger og Oslo kommune er blitt utvalgt til å delta i EU sitt samfunnsoppdrag om å skape 100 klimanøytrale byer innen 2030. Flere norske kommuner er blitt</p>	<p>håndtere er:</p> <p>1. Grønn energi som vindkraft forringer grunnlaget for primærnæringer, reindrift, bosetning, friluftsliv og turisme.</p> <p>2. Økonomisk bærekraftige næringer forringer natur- og kulturlandskapsverdier til «nødvendige» tiltak som matforedlingsanlegg, transport og reiselivsanlegg.</p> <p>3. Jordvern skal være sterkt, men kan også gi økt utbyggingspress på andre viktige arealer med stort naturmangfold (som utmark, naturbeiter)</p> <p>1. Grønn teknologi som batterifabrikker i utkantkommuner gir arbeidsplasser, men</p>		<p>grasrotorganisasjoner, kultursektor og idrett, offentlig sektor og privat næringsliv, har i flere år jobbet for å bli klimanøytrale innenfor sin egen sektor, og står på for å gjøre Norge til et lavutslippssamfunn. Det kan av og til føles som 3 skritt frem og 2 tilbake, men fremover går det!</p> <p>Kunst-, kultur-, idretts- og grasrotorganisasjoner har stor endringskompetanse. Det har også små og mellomstore aktører i næringslivet. Ved å benytte seg av den store endringskompetansen</p>
------	---	--	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

NTNU	<p>sektorer (energieffektiv renovering av bygninger, fornybar energiproduksjon, offentlig transport, lokal matproduksjon basert på bærekraftige landbruksmetoder,...) og i sirkulærøkonomien (demontering, gjenvinning, reparasjon og revaluering,...). Som et resultat blir også flere midler investert på nytt lokalt</p> <p>6. Mobilitet: mindre trafikkbelastning med tilhørende økonomiske kostnader, helsegevinster gjennom aktive transportformer (og dermed reduksjon i helsekostnader)</p> <p>7. Høyere</p>	<p>CrAFt Cities (craft-cities.eu) som gjør klimaomstillingen inkluderende, rettferdig, bærekraftig og rett og slett vakker.</p> <p>Klimaomstillingen i byer, lokalsamfunn og nabolag krever en tverrfaglig og systemorientert tilnærming (ikke bare basert på innsatsen til engasjerte individer), som reduserer fragmentering av ansvar, styrker samarbeid på tvers av sektorer. Omstillingen bør forankres godt i organisasjonsstrukturer, nyskapende regulatoriske og politiske retningslinjer, og innovative økonomiske og partnerskapsmodeller.</p>	<p>forringer store arealer med natur-og kulturlandskapsverdier. Kommunene konkurrerer om «å få» dette.</p> <p>2. Manglende «revisjon» av gamle planer, områder som er regulert for 20-30 år siden fortsetter å bli arealer for industrietableringer, dette gjelder vassdragsnære arealer, myrområder og andre naturområder.</p> <p>3. Hytteområder beslaglegger sårbare høyfjellsoner der det går ut over naturverdier og truede arter.</p> <p>4. Fortetting i sentrale byområder bidrar ikke nødvendigvis til sosial bærekraft fordi boligprisene blir for</p>		<p>kan man involvere et bredt spekter av innbyggere og tilrettelegge for at flere kan bidra på egne premisser. Teater, bibliotek, kulturhus, folkehøgskoler, museer og festivaler er møteplasser hvor vi kan bringe sammen folk som ellers ikke treffes, for å diskutere det som det ellers ikke er rom for å diskutere. Kunst og kultur kan utfordre byer og lokalsamfunn til å gå bort fra business as usual, til kritisk å reflektere over egne prosedyrer, og for å sette sammen kunnskap og erfaring igjen på nye måter.</p>
-------------	--	--	---	--	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

NTNU	<p>eiendomsverdi av energieffektive (renoverte) bolig- og yrkesbygg; 'fremtidssikring' med hensyn til fremtidige (energi)behov</p> <p>8. Økt steds kvalitet gjennom multifunksjonell bruk av rom og infrastruktur for eksperimentering, innovasjon og kulturuttrykk. Skape innbydende, attraktive omgivelser der folk ønsker å bruke tid og som er verdifulle for alle samfunnsgrupper.</p> <p>9. Bedre samspill mellom by og natur. Økt steds kvalitet gjennom naturbaserte løsninger for overvann som</p>	<p>Det offentlige må kunne vise til en tydelig satsing, for eksempel gjennom innkjøpsordninger, regelverk og innovasjonsprosjekt. Uten en slik satsing, kan vi heller ikke forvente at næringslivet tør å prioritere dette. Offentlig sektor bør vise en reell politisk vilje til omstilling, med langsiktige konkrete endringsstrategier og klare mål, støttet av regulering og rammebetingelser. Det må stille klare krav til offentlige innkjøp, bærekraftig finans m.fl. – innkjøpsmakt er ett av de viktigste verktøy. Det er viktig å skape gode rammer, uten å diktere</p>	<p>høye[1]</p> <p>Det sektorovergripende synet må derfor også ned på kommunenivå, der vedtakene om arealer og utvikling konkret kan gjøres. Areal- og transportløsninger må samordnes og det kreves kunnskap om en rekke felter innenfor ulike næringer og natur/miljø. Samarbeid mellom ulike sektorer er også nødvendig for å lage helhetlige blå-grønne grep i byer og tettsteder.</p> <p>Hvordan skal politikere lokalt håndtere slike divergerende bærekraftsmål? De folkevalgte har et verv som de ofte må utføre</p>		<p>Bruker vi flere av disse organisasjonene systematisk som testarena, lærer vi mye fortere og bredere som samfunn.</p> <p>Visualisering gjennom digitalisering, datadrevet samskaping og digitale tvillinger kan bidra til å gjøre klimaomstillingen mer håndgripelig. De kan brukes til å gjøre innbyggere og profesjonelle aktører oppmerksomme på mindre åpenbare forhold og kvalitative aspekter ved fysiske omgivelser, skape bedre forståelse, gi et bedre grunnlag for diskusjon, provosere til</p>
-------------	---	---	---	--	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

NTNU	<p>bekkeåpninger og allment tilgjengelige blå-grønne "trådparker" i byutviklingen. Å ta i bruk arealer til urbant jordbruk og felles hager kan transformere tidligere bilbaserte arealer og bidra til sosial bærekraft og naturkontakt. Påvirker holdninger og gir kunnskap. Lavere karbonavtrykk gir mer naturaliserte parker med høyere arts mangfold.</p> <p>[1] Den 1. november 2022 publiserer vi en utvidet rapport på engelsk, den kan</p>	<p>hvordan: man bør skape rom for menneskelig kreativitet; en slags samfunnskontrakt der alle kan bidra til å utvikle framtidens samfunn. Mangler det tydelig politisk vilje med ambisiøse målsettinger, kan det fort føre til trøtthet i medvirkningsinitiativ.</p>	<p>på sin «fritid» på kommunenivået. PBL bør ivareta medvirkning, beslutningsprosesser og omstilling knyttet til klimamålsettinger. I mange situasjoner er ikke medvirkningen på plass tidlig/godt nok, og befolkningsgruppers engasjement og tillit tynnslikes, som i vindkraftsaker.</p> <p>Arealplanleggerne og rådgivere innenfor feltet kan bringe inn utfyllende kompetanse, men også de er avhengig av retningslinjer, veiledere og forskrifter for at resultatet skal bli klimavennlig.</p>		<p>ettertanke, og kort sagt bistå i nye måter å planlegge for en positiv, klimanøytral fremtid.</p>
-------------	---	--	---	--	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

NTNU	<p>ettersendes ved behov. Opprinnelig referanse: Handevyvere, H. (2010), Strategieën voor een verhoogde implementatie van duurzaam bouwen in Vlaanderen. Toepassing op het schaalniveau van het stadsfragment (Strategies Towards Increased Sustainable Building in Flanders. Application on the Scale of the Urban Fragment), PhD Dissertation, K.U.Leuven, https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/269336/1/ManuscriptLirias.pdf; with a summarising overview in: Vandevyvere, H. (2013), Evaluating the</p>		<p>[1] https://www.nmbu.no/forskning/disputaser/pressemedlinger/node/45988</p>		
------	--	--	---	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

NTNU	Sustainable Performance of an Urban District: Measured Score or Reflexive Governance?, in: International Journal of Sustainable Development & Planning, Vol. 8, No. 1, p. 36–58, https://doi.org/10.2495/SDP-V8-N1-36-58				
------	--	--	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Samfunnsbedriftene	<p>10 B) Norske kommuner har allerede en svært viktig rolle innen avfallshåndtering, særlig for norske husholdninger. Samfunnsbedriftene organiserer samtlige av landets kommunale avfallsselskaper- og aktører. Sammen med innbyggerne bidrar de allerede stort til omstillingen og de ønsker å ta en større rolle. Det får de til hvis man får på plass rammevilkår slik som et rettferdig organisert produsentansvar, finansiell støtte til infrastruktur og strengere krav til produktdesign (se svar på spørsmål 9 c og d).</p> <p>Det er et problem at ved utsortering av avfall, som skal brukes om igjen som ressurs til ny produksjon, så er det bare kommuner som får konkrete krav. Næringsliv som har liknende avfall, slipper med å bare tilrettelegge for utsortering. Det er for eksempel positivt om mer av matavfallet fra næringslivet finner veien til en biogassreaktor. Slik kravet er utformet i dag har man ingen kontroll med hva som faktisk skjer med næringsavfallet, og i realiteten legges hovedansvaret på kommuner. Det er et ansvar vi tar, men vi får likevel ingen finansiell støtte til infrastruktur som må bygges. Vi ber derfor om at finansieringsmidler gjøres tilgjengelig for kommuner som investerer i utsorteringsanlegg for at Norge skal nå målene om økt materialgjenvinning.</p> <p>Andre områder hvor kommunene kan bidra er for eksempel gjennom anskaffelser, som planmyndighet og forsøplingsmyndighet. Et annet punkt hvor både kommuner og fylkeskommunen kan bidra til omstillingen er utdanning. For eksempel innen fag- og yrkesretninger som trengs i omstillingen, f.eks. innen sirkulær økonomi.</p> <p>Et annet grep som kan styrke rollen til kommunene er å gi mer ressurser til offentlig forvaltning, herunder Klima- og miljødepartementet, Miljødirektoratet og Statsforvalterne. De mangler ressurser i arbeidet sitt med å innføre viktig regelverk fra EU, noe Miljødirektoratet har uttalt selv offentlig. Avfallsbransjen merker konsekvensene i form av treg innføring av viktige EU-direktiver og tiltak. Utilstrekkelige tilsyn skaper urettferdighet blant aktører. Det er uheldig med tanke på at rammevilkårene til kommunale avfallsselskaper baseres i stor grad på utviklingen i EU.</p> <p>Våre medlemmer rapporterer også om kapasitetsutfordringer hos statsforvalterne i arbeidet deres med tillatelser og andre saker som omhandler viktige klima- og miljøtiltak. Det kan i noen tilfeller ta mange år før noen saker er ferdig behandlet. Slik mister kommuner verdifull tid i sitt arbeid med omstillingen av Norge.</p>
--------------------	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Samfunnsbedriftene	<p>Samfunnsbedriftene gjennomfører for tiden en kartlegging av kommunale avfallsselskapers ansvar, muligheter og barrierer i overgangen til en sirkulær økonomi. Formålet med kartleggingen er å gi Samfunnsbedriftene og kommunale avfallsselskap en oversikt over krav og muligheter når det gjelder deres rolle og oppgaver i den sirkulære økonomien, samtidig med å synliggjøre de barrierene og begrensningene som foreligger. Vi vil dele kartleggingen med Klimautvalget når den er klar, i oktober/november.</p>
---------------------------	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Naturvernforbundet	På nasjonalt plan må en nasjonal klimaplan være overordnet sektorvise planer som for eksempel Nasjonal transportplan. Hver enkel statsråd må få et resultatansvar for hvilke utslippsreduksjoner som skal oppnås, og et revisjonsteam fra Riksrevisjonen og/eller Finansdepartementet og Klima- og miljødepartementet bør jevnlig gjennomgå sektoren for å sikre at det er fungerende systemer for forbedringer på plass. Dette er en modell som Norsk Hydro har brukt i sitt miljøarbeid. Statsforvalteren må ha	Staten må gi klare føringer og fastsette klimamål som kommunene skal nå, men kommunene bør ha spillerom innen stedvise forhold. Det trengs klimagassregnskap og sanksjoner dersom lokale mål ikke nås. Staten bør finansiere en klimarådgiver i hver kommune, tilsvarende MIK-reformen for en del år siden, jamfør ordningen med energirådgiver i Asker kommune.	Det må strammes betydelig inn, blant annet ved at staten gir planretningslinjer som følges opp av statsforvalteren.	Regjeringen og hver sektor må forplikte seg til å nå målet for utslippsreduksjoner innen 2030 (55 prosent) og klimamålet for 2050. Utviklingen for å nå målet må kontrolleres hvert år for hver sektor. Dersom utslippene er høyere enn en lineær reduksjon tilsier, må regelen være at budsjettet til aktiviteter som øker eller reduserer klimagassutslippene, korrigeres for å komme på rett kurs.	Et klimaråd kan være nyttig både for å kontrollere at myndighetene følger opp og for å gi gode ideer til den type omstillingstiltak som kreves. Kommunene kan også med fordel etablere klimaråd.
---------------------------	---	--	---	---	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Naturvernforbundet	som en viktig oppgave å påse at nasjonale planretningslinjer følges opp i kommunene.				
Bergen kommune, ved Klimaretaten	Ein bør sjå på moglegheiter for å innretta kommunale løyvingar med tydeleg klimaomsyn. Vi oppfordrar òg staten til å i større grad bruke lovverket til å dreie utviklinga i rett retning mot eit lågutsleppssamfunn, og her trengs tein gjennomgang av reguleringar og lover for å vri desse i retning av heilskapleg omstilling.	10 B) Rolla til kommunar og fylkeskommunar er stor og kan verta endå større (se svar på 10A, 8a, 6a, 4b og c). Men for at desse skal kunne ta ei større rolle, trengst ein del nye verkty. Her er storbykommunanes krav og ynskjer som formulert i kronikkar, brev og samtaler (Arendalsveka til dømes) særskild relevante. Til dømes ynskjer Bergen og Oslo å teste ut nullutsleppssonar men opplev at det tar veldig lang tid å få på plass juridiske avklaringar. Ein frå nasjonalt hald aktiv storbypolitikk med fokus på klima, vil kunne gje betre verkty og virkemiddel.	10 D) Eit nasjonalt karbonbudsjett kan fungera styrande. Nye prosjekt har alltid ei økonomisk avklaring, slike avklaringer må og innførast for klima. "Har me "nok" utslepp igjen til å gjennomføra prosjekt X? Eller må det skrinleggast?" Slik omsyn vil vera nyttige også på lokalt nivå, fordi kommunar ofte opplev at nasjonale myndigheiter tar avgjersler om store infrastrukturgrep som er i strid med klimamål og mål om samordna areal- og transportplanlegging.		

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Bergen kommune, ved Klimaretaten	<p>Lovverk, økonomiske insentiv og innretningar og tenestetilbod – alle må samkjøyrast for ei heilskapleg utvikling. For kommunar er plan- og bygningslova sentral, og også den treng å styrkast som klimalov. Det trengst nye verkty, og som dette kapittelet påpeiker, her har og tar mange kommunar ei viktig rolle. I Bergen har me krav om klimagassvurderingar i plan og byggesak ved nybygg større enn 1000m², ved vesentlege naturinngrep og der det skal gjerast val mellom riving og bevaring. Dette har gitt eit betre grunnlag for diskusjon,</p>		
---	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Bergen kommune, ved Klimaretaten	vurderingar og avgjerder. For å sikre kontinuitet i arbeidet, sjølv om regjeringar kjem og går, tilrår me at det vert satt ned milepælar for arbeidet, gjennom lov eller forskrift		
---	---	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Ungdommens fylkesutvalg Trøndelag	<p>Man må ha et forum hvor man kan snakke om det man prioriterer politisk, slik at det blir samsvar i beslutningene.</p> <p>Uansett om sektorene er imot hverandre prioriterer man løsninger som er bærekraftige, klima- og miljøvennlige, og til fordel for norske befolkningen.</p>	<p>Gjør kollektivtransport billigere og mer tilgjengelig, spesielt i distriktene.</p> <p>Et krav om at alle skal kildesortere, både privatpersoner og bedrifter.</p> <p>Kommunene og fylkeskommunene har et eget ansvar på sine ansvarsområder, de må kunne sørge for at alt av avfall blir håndtert rett og effektivt.</p> <p>Kommuner og fylkeskommuner spiller en STOR ROLLE, de bør stille krav, bruke innkjøpsmakt, og være holdningsendrerne.</p>	<p>At det legges rammeplaner hvor kommuner kan ha arealpolitikk som holder seg innen disse kravene, slik at de fortsatt kan bestemme hva det skal gjøre.</p> <p>Bruke de nasjonale målene som retningslinjer når vi lager lokal arealpolitikk.</p>	<p>Ja, en handlingsregel hadde vært veldig nyttig. Den kunne utformes med tips og triks på hvordan man kan drive miljøvennlig politikk lokalt. Disse tipsene burde gå på alt, både kildesortering, transport, vei, klær, mat osv. Det er veldig viktig at disse tipsene er konkrete, slik at man enkelt vet hva man gir tips om.</p> <p>En handlingsregel bør baseres på FNs bærekraftsmål, i tillegg til de nasjonale anbefalingene innenfor klima og miljø.</p>	<p>Et nasjonalt klimaråd kunne holdt politikere og myndigheter ansvarlige for klima, miljø og utslipp, og i tillegg sørget for håndheving av bærekraftig politikk.</p>
--	---	---	--	---	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Amnesty International Norge	<p>10 E) Amnesty International Norge understreker behovet for å respektere, beskytte og oppfylle retten til informasjon, deltakelse og erstatning, samt ytringsfrihet og organisasjonsfrihet i all klimapolitikk, ref Norges forpliktelser i henhold til menneskerettighetene og FNs bærekraftsmål 16. I omstillingsarbeidet vil det være viktig å sikre informasjon om tiltakene og mulighet for befolkningen og særlig utsatte grupper til å delta i utformingen, oppfølgingen og evalueringen av tiltakene.</p> <p>Amnesty støtter etableringen av et uavhengig klimaråd eller klimakommisjon som kan føre kontroll med om myndighetenes klimamål etterleves. NIM har tatt til orde for at en uavhengig klimakommisjon får lovfestet mandat til å gi råd om utslippskutt og overvåke etterlevelsen av menneskerettslige klimaforpliktelser. En klimakommisjon kan bidra til å tvinge fram vanskelige valg når det er uenighet om hvilke virkemidler og tiltak som skal iverksettes, og dermed redusere faren for at politikere skyver utslippskutt foran seg. En klimakommisjon kan gi kredibilitet og faglig støtte til vanskelige beslutninger myndighetene må ta for å respektere sin menneskerettslige forpliktelse til å avverge farlige klimaendringer. Det vil også sikre uavhengig kontroll av om staten gjør nok for å beskytte mot klimaendringene og motvirke skjevfordelte kuttbyrder på de minste blant oss, og de generasjoner som kommer etter oss.</p>
------------------------------------	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Offshore Norge	10 A) Olje- og gassnæringen har lagt frem et klimaveikart som skal redusere utslippene med 50 prosent innen 2030 og til nær null i 2050. Tiltakene som er nødvendige for å nå utslippsmålene som f.eks kraft fra land, eller hvor næringen kan bidra med ny kraft til det grønne skiftet som f.eks tildeling av arealer for utbygging av havvind, er svært godt kjent for beslutningstagerne og avhenger ikke i særlig grad av endrede beslutningssystemer.	10 D) Offshore Norge er skeptiske både prinsipielt og praktisk til innsnevring av demokratiets handlingsrom gjennom å sette politiske prioriteringer og avveininger på autopilot. Det er vanskelig å se for seg effektive handlingsregler for klimamål i praktisk nasjonal politikk hvor resultatet ikke blir suboptimalt med hensyn til globale klimaeffekter, maksimering av kostnadseffektivitet og total samfunnsøkonomi.
-----------------------	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Biogass Norge	<p>Politikk handler alltid om prioriteringer. Det er ikke nytt.</p> <p>Når det er sagt, er det viktig at det er sammenheng i virkemidlene som benyttes av stat, fylke og kommune. Vi har etablerte systemer for dette i Norge, det handler vel mer om å ta de i bruk. Og tørre å gjøre beslutninger.</p>	<p>Kommuner og fylker har stor innvirkning på politikkområdene de forvalter:</p> <p>Avfall: aktivt legge til rette for god håndtering av avfallet og sikre at biologisk avfall går til biogassproduksjon. Gjerne i samarbeid med næringslivet. I dag er dette et svakt punkt.</p> <p>Transport: Dagens regelver ligestiller el, hydrogen og biogass i offentlige innkjøp. Dette må videreføres.</p> <p>Bygg og anlegg: stille krav til bærekraftige byggeplasser.</p> <p>En tilbakemelding som gis er forøvrig at</p>	<p>Det er ingen grunn til å anta at en kommune eller et fylke er mindre interessert enn staten i å lykkes i den grønne omstillingen.</p>	<p>Å definere klare mål for hva vi skal oppnå vil være et nyttig verktøy i klimapolitikken. Det er en metode andre land har lykket med.</p>	<p>Usikker. Hvilken rolle skal et klimaråd ha? Vi har etablerte beslutningssystemer i Norge som står seg. Det er bedre å ruste de for den jobben som skal gjøres.</p>
----------------------	--	---	--	---	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
Biogass Norge		myndigheter som Miljødirektoratet, Statsforvalteren og Klima og miljødepartementet har for knappe ressurser. Det i seg selv hindrer grønn omstilling.			
SINTEF AS	<p>10 E) Det trengs et fokus på befolkningen i kommunale Klima- og Energiplaner. De fleste av Norges Klima- og Energiplaner ser på egen kommunal virksomhet eller enkelte sektorer. Men rollen og bidrag av befolkningen er ikke nevnt. Dette må endres - sammen med en tydelig klimakommunikasjon av politikerne og administrasjonen for å skaffe en bevissthet og motivasjon for hver enkelt innbygger.</p>				

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

SINTEF AS					
Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)	Først er det viktig å få regelverket på plass som sikrer at klima og naturlovverket integreres og samordnes med et mer moderne sektorlovverk (se innspill til spørsmål 1 om Ambisjon og nye juridiske virkemidler). Deretter er det behov for en god kommunikasjon rundt behovet for reelle, omfattende tiltak for å nå de svært krevende klimamålene som er satt. Da er det viktig	10 B) Det er mye press på kommunene for å styrke deres økonomiske vekst og det er en stor utfordring at det gis lokale dispensasjoner som en standard og ikke et unntak f.eks byggesaker i strandsonen, på fjellet eller ved etablering av industri og bruk av naturen som dumpingplass for masser og materialer. Fylkeskommunen og Statsforvalter må i større grad bruke innsigelsesregelverket også ut ifra klimahensyn og måloppnåelse fram mot 2030 og 2050.	10 D) En handlingsregel kan være nyttig. Ett eksempel på et slikt nyttig tiltak er Klimaavtalen mellom jordbruket og staten. Dette er en god start på å konkretisere forpliktelsene, tiltakene og være tydelig på hva som er «ris bak speilet» dersom sektoren ikke leverer. SKM_C65819062109500 (regjeringen.no)		

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Norsk Institutt for Naturforskning (NINA)	med en god vurdering av samlet belastning og et strengere regime for dispensasjoner og unntak fra forpliktelser. Dette krever koordinering på tvers av sektorer og styringsnivåer.		
--	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Viken fylkeskommune	<p>10 B) Kommuner og fylkeskommuner har en rekke ulike roller og ansvarsområder. Disse kan grovt deles i tre:</p> <p>Forvaltning: Regional planlegging er en bærebjelke i fylkeskommunens utøvelse av samfunnsutviklerrollen. Det har innvirkning på strategisk retning til samfunnsutviklingen, mobilisere samfunnsaktører og samordne virkemidler for effektiv ressursutnyttelse. Gjennom regionale planer legger fylkeskommunen føringer som kan redusere naturbeslag og klimagassutslipp i kommunene. Blant virkemidler som er aktuelle, er retningslinjer som forsterker knutepunktutvikling og dermed utbyggingsmønstre som reduserer transportbehov, rasjonell gjenbruk av byggmasser som bidrar til reduserte klimagassutslipp og naturinngrep, og styrket vannforvaltning som bidrar til bedre klimatilpasning og omlegging av arealbruk og vannbårne utslipp, som igjen reduserer ressursbruken, reduserer klimagassutslipp og styrker naturgrunnet.</p> <p>Drift:</p>	<p>10 D) En handlingsregel for klimapolitikken kan være nyttig slik det lages for økonomien i Norge. Handlingsregelen bør bygge på langsiktige utslipps- og referansebaner og inkludere miljøperspektiver og klimatilpasning.</p>	<p>Et klimaråd kan sikre at klimapolitikken blir mer langsiktig og at beslutningene får leve lengre enn de demokratiske mandatperiodene. Klimarådet bør ha faglige ressurser og ha et overordnet ansvar for klimapolitikken slik som riksrevisjonen.</p>
---------------------	---	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Viken fylkeskommune	<p>Kommunene og fylkeskommunene har en rekke driftsoppgaver knyttet til vidt varierte temaer. Fylkeskommunen som eier av kollektivselskapene Brakar, Ruter (deleier med Oslo kommune) og ØKT, står for store utslipp i Viken samfunnet. Pr 2021 er det ca. bare 20% av bussene i Viken som er utslippsfrie, basert på Vikens definisjon om at biogass, el og hydrogen er likeverdige drivstoff i fremtidens drivstoffmiks. Viken fylkeskommune har mål om at kollektivtrafikken skal bli utslippsfri innen 2028. Det største hinder for overgang til nullutslipp er høyere kostnader for utslippsfri drivlinje, særlig i de markedene som er umodne. For bybusser er ikke dette en stor utfordring, men for de lengste busslinjene er det fremdeles mindre tilbud av gode løsninger, og usikkert kostnadsbilde. For hurtigbåt er det knyttet enda større kostnader til omlegging til utslippsfri drift. Fylkesrådet mener det er uheldig dersom merkostnader knyttet til nullutslippsløsningene får en negativ virkning på kollektivtilbudet. I så fall vil utslippsfri kollektivtransport kunne svekke kollektivtransportens konkurransevne mot personbiltrafikk. Det er viktig at det finnes gode</p>		
----------------------------	---	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Viken fylkeskommune	<p>ordninger som muliggjør overgang drivlinjer som er utslippsfrie, uten at kostnadene knyttet til dette skal medføre reduksjoner i kollektivtilbudet.</p> <p>Utvikling: Gjennom rollene som regional utviklingsaktør har fylkeskommunene stort handlingsrom og kan bidra til at utviklingen av næringslivet og kommunene går i felles retning mot lavutslippssamfunnet. Fylkeskommunen tilrettelegger for både utvikling av nye løsninger og markedet for å få tatt disse i bruk. Dette kan gjøres gjennom planverket som går ut over arealforvaltningen eller gjennom nettverks- og klyngearbeid. Å bygge kapasitet, kultur og kompetanse for helhetlig virkemiddelbruk, felles innsats og samarbeid på tvers av fag, sektorer og forvaltningsnivå er en viktig rolle fylkeskommunen har som regional utvikler og er helt sentralt for å lykkes i omstillingen til lavutslippssamfunnet. Det er viktig at rollen som regional utvikler videreutvikles.</p>		
---------------------	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)	<p>10 D) Klimaloven er vedtatt nettopp for å øke forpliktelsen til å realisere klimamålene. Den beste måten å øke forpliktelsen på er gjennom internasjonalt forpliktende samarbeid. Der er klimaavtalen med EU om felles gjennomføring av klimamål, med byrdefordeling mellom landene, antakelig den aller beste måten å binde politikere til masten. Parisavtalen og Norges innmeldte klimaforpliktelse er bunnplanken, men alle land må innfri. Politikere er i seg selv en fornybar ressurs, og et vedtak gjelder bare inntil et nytt er fattet. Forpliktelsen til å gjennomføre klimapolitikk må komme fra et flertall av valgte politikere som også har befolkningen med seg. En handlingsregel for klimapolitikken kan være et nyttig redskap som er verdt å utrede, men forutsetningen må være at den er enkel å forstå og har legitimitet både hos folket og politikerne.</p>
---------------------------------------	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

WWF Verdens naturfond	Natur og klima må inn i utredningsinstruksen og tilhørende veileder: natur- og klimahensyn skal være et vurderingstema i alle statlige utredninger av statlige tiltak, og natur- og klimarisiko må vurderes spesifikt der det er relevant. Dette vil forankres i en klimahandlingsplan og klimabudsjett (se innspill under).	WWF ønsker at man skal gi økte bevilgninger til kommunalt klimaarbeid gjennom klimasats. I tillegg må vi også strukturere arbeidet og målsetninger som styrer det kommunale klimaarbeidet, da det i dag er stor variasjon i tiltak og ambisjon. Det finnes ingen bestemmelse som sikrer at klimavirkningen av kommunale planer og budsjetter skal synliggjøres i klimaloven. Kommunene har ansvaret for arealpolitikken jf. plan- og bygningsloven. I kommunenes planarbeid legges langsiktige rammer som har stor betydning for muligheten til å	Alle kommuner må få øremerket tilskudd for å ansette en naturforvalter og klimarådgiver i kommuneapparatet. Det vil øke kunnskapsgrunnlaget om naturgoder i kommunen, i tillegg kunnskaper om utslipp og andre klimatiltak. Dette vil bidra til at det blir tatt bedre beslutninger på natur og klimafeltet. Alle klima- og naturtiltak som berører kommuner, må kompenseres økonomisk slik at det blir insentiv for å gjøre det bra på natur- og klimafeltet samtidig som man vil unngå at klima- og naturtiltak oppleves som negative. "For å sikre at beslutninger	WWF foreslår en klimahandlingsplan basert i klimabudsjetter. Klimahandlingsplanen skal vise hvilke klimatiltak som skal settes i verk i neste stortingsperiode for å holde de samlede klimautslippene innenfor rammene av det vedtatte karbonbudsjettet. Handlingsplanen skal også fordele ansvaret for måloppnåelse knyttet til tiltakene som skal til for å nå det gjeldende karbonbudsjettet. Ved å bryte karbonbudsjettet ned på sektornivå, blir ansvaret for måloppnåelse fordelt mellom ulike departementer, slik at målene legges til grunn for	WWF mener det er avgjørende at klimapolitikken er kunnskapsbasert, det vil si basert på faktabasert og etterprøvbart vitenskap. Det sikres best gjennom at den er uavhengig, og at den ikke er politisk styrt eller farget. Det gjelder særlig klimarapportene og det faglige grunnlaget for handlingsplaner. For å sikre uavhengighet, god samordning og kunnskapsbasert avklaring av faglige spørsmål foreslår vi å lovfeste at KLD og Miljødirektoratet er
------------------------------	--	---	---	---	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

WWF Verdens naturfond	<p>redusere klimagassutslipp og unngå økte ressurser utslipp i framtiden. Det er derfor viktig at klimavirkningene av kommunale planer utredes og synliggjøres. Klimaloven bør sikre kommunene gjør dette. På samme måte som at klimavirkningene av statsbudsjettet må synliggjøres, er det viktig at klimavirkningene av de kommunale budsjettene også synliggjøres. Norske kommuner er svært forskjellige i størrelse og folketall. Det er viktig likevel viktig at det utarbeides en felles metode for synliggjøring av klimaeffekter av de kommunale budsjettene,</p>	<p>om arealbruk bygger på oppdatert kunnskap kan det innføres en bestemmelse om at gamle reguleringsplaner ikke kan videreføres ved rullering av kommuneplanens arealdel, uten at det foretas en konkret vurdering av reguleringsplanens virkninger for klima- og miljøhensyn.” (sitat fra KS FoU-rapport 2022)</p> <p>For å sikre at Klima- og naturhensyn får bedre gjennomslag i den daglige forvaltningen, må relevant sektorregelverk få hjemler som styrker Naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper (NML §§8-12) ved vedtak etter de enkelte sektorlover.</p>	<p>departementenes planer. Dette vil bidra til at klimatiltak prioriteres gjennom hele perioden og i alle relevante sektorer. WWF-Norge anbefaler at karbonbudsjett og klimahandlingsplan samles i en stortingsmelding om klima som legges fram hvert fjerde år, helst i forkant av et valg. Det finnes ingen bestemmelse om klimahandlingsplan eller karbonbudsjett i klimaloven. Vi anser klimahandlingsplanen og karbonbudsjettet som de sentrale styringsverktøyene i WWF sitt forslag til klimalov, og viktige styringssystemer for norsk klimapolitikk.</p>	<p>ansvarlig for å utarbeidet det faglige grunnlaget som skal ligge til grunn for tiltakene i klimarapportene og handlingsplanene. Når det gjelder klimavirkningene av statsbudsjettet vil det følge ansvaret for utarbeidelsen av dette.</p> <p>Vi foreslår at Miljødirektoratet legger fram faggrunnlaget for handlingsplanen, og at denne blir gjenstand for alminnelig høring før regjeringen utarbeider forslag til handlingsplan som legges fram for Stortinget. Når det gjelder utarbeidelsen av</p>
------------------------------	---	---	---	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

WWF Verdens naturfond	<p>og at det lages et godt veiledningsmateriale. Synliggjøring av klimaeffektene i kommunale budsjetter vil være et viktig grep for å sikre at ikke vedtak med negative klimavirkninger fattes, og styre budsjettene i retning av omstilling til lavutslippssamfunnet. WWF foreslår at ny paragraf i klimaloven skal lyde: Klimavirkningen av kommunale planer og budsjetter. Kommunene skal beregne og synliggjøre klimavirkningen av kommuneplanen og årsbudsjettet.</p>	<p>Det må utarbeides gode veiledere for de miljørettslige prinsippene som samkjører og styrker klima- og naturhensyn på tvers av sektorene. Som arealforvalter må kommunen selv være bestiller av kunnskapsgrunnlaget for egne beslutninger. "Båndet må brytes" mellom kartlegger og utbygger, og derfor må bestilling av naturkartlegging og konsekvensutredninger gjøres av kommunen selv. For å sikre at daglig forvaltning følger opp hensyn i arealplaner, må dispensasjonsreglene klargjøres slik at dispensasjoner ikke gis på feil grunnlag.</p>	<p>Begrunnelsen fra regjeringen for ikke å ha nasjonale karbonbudsjett som en del av klimaloven, er todelt. Det ene er at Norge skal fastsette norske mål for utslippsreduksjoner i 2030 i ikke-kvotepliktig sektor gjennom EU, og dette gjøres om til et karbonbudsjett. Det andre er at regjeringen mener at «et slikt tilleggsbudsjett for Norge, særlig hvis det omfatter kvotepliktig sektor vil legge en nasjonal begrensning for norske utslipp som kan være til hinder for næringsvirksomhet og næringsutvikling i Norge.» WWF mener at karbonbudsjettene i ikke-kvotepliktig sektor ikke vil</p>	<p>det faglige grunnlaget for handlingsplanene etter har vi sett hen til nasjonal transportplan der fagetatene legger fram sitt forslag til handlingsplan, som danner grunnlaget for den transportplanen regjeringen legger fram for Stortinget. En annen parallell er faggrunnlaget som legges fram av Faglig forum i forbindelse med forvaltningsplanene for havområdene.</p> <p>Klimarevisjon Klimalov inneholder ingen mekanismer for uavhengig oppfølging og kontroll med tiltakene som skal</p>
------------------------------	--	--	---	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

WWF Verdens naturfond				<p>stå i veien for å ha nasjonale karbonbudsjetter. Norge vil også måtte lage handlingsplaner for å nå målene i ikke-kvotepliktig sektor, noe som ikke automatisk følger av avtalen med EU. Uten karbonbudsjetter er det fare for at Norge nok en gang går inn i en situasjon der man skyver utslippsmål framfor seg fram til de ikke er mulig å nå lengre. Kvotepliktig sektor trenger langsiktige føringer for å omstille seg til å ta del i lavutslippssamfunnet fram mot 2050, og den prosessen må starte allerede nå. Karbonbudsjetter vil gi en</p>	<p>gjennomføres i henhold til klimaloven. I Norge er det Riksrevisjonen som fører tilsyn med at regjeringen gjennomfører politikk vedtatt av Stortinget. Det skjer gjennom forvaltningsrevisjoner.</p> <p>WWF foreslår at Riksrevisjonen i klimaloven gis en fast oppgave med å gjennomføre en klimarevisjon av eksisterende virkemidler i forkant av utarbeidelsen av en ny handlingsplan.</p> <p>Klimaråd Klimalov inneholder ikke noe forslag om</p>
-----------------------	--	--	--	---	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

WWF Verdens naturfond				gradvis omstilling for alle sektorer fordi det setter rammer for utslippene og sektorvise delmål opptil 12 år fram i tid. Dette vil føre til at fremtidige regjeringer også vil prioritere innsats som styrer norsk næringsliv og industri inn mot lavutslippsteknologier. Dette vil være et viktig element for å sikre norsk velferd de neste 30 årene.	opprettelse av et Klimaråd, og det ble i forbindelse med at klimaloven kom på plass, opprettet et teknisk beregningsutvalg for klima (TBU klima) som skal foreslå metoder for å beregne klimaeffekt av statsbudsjettet, og gi råd om hvordan eksisterende metoder for tiltaks- og virkemiddelanalyser på klimaområdet kan bedres. WWF ønsker i tillegg et klimaråd som oppnevnes av Kongen i statsråd for en nærmere bestemt periode. Det vil være
-----------------------	--	--	--	--	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

WWF Verdens naturfond					<p>ønskelig at medlemmene i klimarådet sitter i rådet i perioder på 8 – 12 år for å sikre kontinuitet og langsiktighet. Hovedhensikten med Klimarådet er å opprette et uavhengig organ som kan rådgive regjeringen, og bidra til et godt opplyst offentlig ordskifte om klima.</p> <p>Det skal utarbeides et mandat for Klimarådet som i likhet med sammensetningen for rådet skal fastsettes i forskrift. Klimarådet vil bli forelagt rapportene etter ny § 7 og faggrunnlaget som skal utarbeides av</p>
-----------------------	--	--	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

WWF Verdens naturfond					Miljødirektoratet jf. § 11 til handlingsplanene etter ny § 8. Rådet skal uttale seg om rapportene, og alle uttalelsene fra Klimarådet skal være offentlige.
-----------------------	--	--	--	--	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Norsk Gjenvinning	10 B) Sette tydelige krav til egne virksomheters innkjøp, forbruk og gjenvinning. Det er også viktig at kommuner og fylkeskommuner underbygger nasjonale ambisjoner og sikrer omstilling lokalt gjennom raskere saksbehandling av tillatelser og konsesjoner som bidrar til en mer effektiv overgang til en sirkulær økonomi.
-------------------	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Norsk Friluftsliv	<p>10 C) Kommunene får stadig større ansvar innenfor klima og naturforvaltning, uten at det følges opp med økte bevilgninger til økt plan- og miljøfaglig kompetanse og nødvendige systemer som gjør at vi kan måle om hver enkelt kommune når målene vi setter for klimagassutslipp og bevaring av naturmangfold. Samtidig som miljøkompetansen i kommuner må økes ved hjelp av statlig finansiering, kan det være fornuftig å etablere målbare kriterier for gjennomføring av klima- og arealpolitikk. På denne måten kan måloppnåelse på dette området i hver valgperiode vurderes, før hvert nye kommunevalg. Dette vil bidra til at velgerne systematisk vil kunne vurdere måloppnåelse på dette området før de stemmer.</p> <p>En annen løsning kan være at kommunens inntektssystem belønner måloppnåelse innen klima, natur og miljø. En fordelingsnøkkel som dreier inntektssystemet i retning av bærekraftig arealbruk, kan kalles en «grønn kommune-nøkkel». Men en slik fordelingsnøkkel kan det gis tilskudd gjennom inntektssystemet til kommuner med uforholdsmessig stort ansvar for å nå nasjonale mål for naturforvaltning, klimaarbeid og klimatilpasning.</p> <p>Det kommunale selvstyre er imidlertid betinget av nasjonale og vesentlige regionale hensyn blir ivaretatt. Staten kan bestemme, når staten vil bestemme, og staten har også en plikt til å kontrollere. Plan- og bygningsloven slår fast at offentlige myndigheter har rett og plikt til å delta i planleggingen. Statsforvalteren er en slik offentlig myndighet, som nettopp skal bidra til å ivareta fellesskapets interesser der dette er av vesentlig nasjonal eller regional betydning. Kunnskapen om kommunens manglende plan- og miljøfaglige kompetanse og kapasitet, samt Riksrevisjonens og EVAPLANs konklusjoner ift. innsigelser, understreker behovet for en styrking og forsterkning av statsforvalterens ressurser og rolle. Statsforvalteren bør være en proaktiv og rådgivende samarbeidspartner for kommunene, samtidig som det er et stort behov for en kontrollinstans som bidrar til rettsikkerhet for både natur og mennesker, likebehandling og tillit til forvaltningen. Det at det foreligger både rådgivende og kontrollerende funksjoner i statsforvalterens rolle, gir både en opplærende og en preventiv effekt. Dette vil bidra til at nasjonale mål i klima- og arealpolitikken nås.</p>
-------------------	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Trøndelag fylkeskommune	<p>'- Nasjonalt nivå må koordinere seg på tvers av sektordepartementer. Medbestemmelse gjennom høringsrunder, men jo tydeligere rammen er fra nasjonalt nivå, jo lettere vil det være å gjøre gode beslutninger.</p> <p>- Mye tyder på at beslutningssystemene ikke er gode nok. Dette gjelder på alle nivå, helt fra avgjørelsen om å sykle til jobb eller ta bil, til de store nasjonale veivalgene. En helhetlig klimapolitikk angår de små og de store beslutningene.</p> <p>- Klima må bli hard valuta i form av lover,</p>	<p>Rollene til fylkeskommunen er diskutert i Trøndelag fylkeskommune handlingsplan for klimaomstilling:</p> <p>Samfunnsutvikler: Fylkeskommunen har en pådriverrolle som innebærer å være samspillsaktør, nettverksbygger og kunnskapsmegler opp mot næringsliv, forskningsmiljø, kommuner, frivillige lag og organisasjoner. Viktige samhandlingsarenaer i Trøndelag er beskrevet i kapittel 6.</p> <p>Videre vil føringer i regionale strategier og handlingsplaner/-</p>	<p>10 C) Det er behov for både gode, direkte insentivordninger, og regulerende tiltak for å få til den grønne omstillingen. Det er ønskelig med et kommunalt belønningssystem som gir rom for valg.</p> <p>En mulig løsning for å ivareta selvråderett, samtidig som areal ikke lett blir omdisponert er å kreve kvalifisert flertall (¾) i omreguleringsaker, i stedet for et alminnelig flertall som det er i dag.</p>
-------------------------	--	---	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Trøndelag fylkeskommune	<p>krav og regulering. I dag taper klima hver gang i møte med harde budsjetttrunder.</p> <p>- Det må også bli tydelig i statsbudsjettet at klimapolitikken faktisk er prioritert. Å nå målene i klimapolitikken i kommunene uten gode insentivordninger er urealistiske. Det er ingen økonomiske insentiv i dag. Man kunne også fått fratrukket hvis man ikke når politiske mål.</p> <p>- Forsterket klimapolitikk krever at forvaltning og politiske partier er omforent. Tydeligere nasjonal ramme krever kan gi høyere aksept for at</p>	<p>programmer være viktige for å bidra til klimaomstilling i bl.a. næringslivet. Dette kan for eksempel være føringer om bærekraftig verdiskaping, bioøkonomi, sirkulærøkonomi, smarte samfunn, etc.</p> <p>Bruken av økonomiske virkemidler, blant annet innenfor regional utvikling, FoU og kultur/ folkehelse, vil også være vesentlige virkemidler for å få til en klimaomstilling i fylket.</p> <p>Fylkeskommunen har forøvrig tilgang til eksterne virkemidler som kan bidra til klimaomstilling. Eksempel</p>	
--------------------------------	---	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Trøndelag fylkeskommune	<p>store endringer er nødvendig.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Krevende, men ønskelig, å ha tre forvaltningsnivå. Det bidrar til et inkluderende beslutningssystem. En tydeligere fell retning fra nasjonal trengs. - God klimapolitikk handler om målstyring - hvordan måle god livskvalitet i et lokalsamfunn? I dag har vi god dokumentasjon på økonomisk aktivitet, men ikke på naturmangfold, sosial rettferdighet og klima. Her vil verktøy som klimabudsjett, arealregnskap og bærekraftsindikatorer 	<p>på virkemidler er Miljødirektoratets Klimasatsmidler, SIATs (senter for idrettsanlegg og teknologi), ENOVAs og Innovasjon Norges økonomiske støtteordninger, avtaler med statlige aktører, partnerskap med næringsliv og frivillig sektor, informasjonskampanjer, etc.</p> <p>I tillegg til punktene nevnt i handlingsplanen for klimaomstilling nevnes følgende punkt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Som regionalt forvaltningsnivå kan fylkeskommunen være en god løsning i mange sammenhenger. Det regionale nivået bidrar til 	
--------------------------------	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Trøndelag fylkeskommune	<p>være essensielle.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kommunalt belønningssystem, direkteinsentivordning – mye mer presist i stedet for å bygge gjennom tungt virkemiddelapparat. - Lokal selvråderett blir tøff, for det er ikke sikkert det går an. <p>Jordverndiskusjonen illustrerer utfordringen når det ikke er en universell enighet.</p> <p>Spørsmålene er besvart generelt i delrapporten: «Troverdigheten til gjennomføring av klimapolitikken må derfor styrkes» og forankres langt mer</p>	<p>selvråderett og lokal forståelse, samtidig som fylkeskommunen er link opp mot store nasjonale beslutninger. Dette forutsetter av fylkeskommunen får myndighet til å ta beslutninger i egne regioner.</p> <p>Myndighet: Fylkeskommunen er myndighet innenfor blant annet planforvaltning, vannforvaltning og kulturminner. Det er en rekke lover og forskrifter som vi må ta hensyn til som myndighet. Blant våre viktigste virkemidler for klimaomstilling er å veilede kommunene i arbeidet med Plan- og</p>	
--------------------------------	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Trøndelag fylkeskommune	virksom i alle ledd i forvaltningen.	<p>bygningsloven og tilhørende retningslinjer.</p> <p>Eier og forvalter: Fylkeskommunen er eier og forvalter av fylkesveger, kollektivtransport og en stor eiendomsmasse. Hovedandelen av fylkeskommunens egne klimagassutslipp kommer fra disse sektorene. I denne rollen kan fylkeskommunen utøve innkjøpsmakt ved å etterspørre løsninger som både utfordrer og utvikler lokale næringsaktører. Dette kan igjen bidra til å utvikle mer klimavennlige produkter, komponenter og metoder. Trøndelag fylkeskommune skal stille</p>	
--------------------------------	--------------------------------------	---	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Trøndelag fylkeskommune		<p>krav om klimanøytralitet og nullutslipp med ambisjon om plussenergihus ved gjennomføring av nybygg- og større rehabiliseringsprosjekter. Klimaendringer vil føre til større skader og vedlikeholdskostnader på eksisterende infrastruktur. Som vegeier må fylkeskommunen bygge infrastruktur som er dimensjonert for å tåle mer ekstremt vær. Dette krever kunnskap om hvordan klimaet i regionen varierer over året og kunnskap om hvordan ekstremvær påvirker lokale forhold. Tiltak for å gjøre</p>	
-------------------------	--	---	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Trøndelag fylkeskommune		<p>infrastruktur klimarobust vil medføre økte kostnader.</p> <p>Tjeneste: Fylkeskommunen er tjenesteleverandør av bl.a. utdanning, bibliotek tjenester, tannhelse og samferdsel. Et viktig grep for å få til klimaomstilling på dette ansvarsområdet, er samarbeid med forskningsmiljø for utvikling av gode kunnskapsgrunnlag. Miljøbevissthet og respekt for naturen er grunnleggende verdier i opplæringsloven og i læreplanverket.</p>	
-------------------------	--	--	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

Miljømerking Norge/Svanemerket	<p>10 B) Offentlige innkjøpere handler inn for 650 milliarder i året. Det vil si at de har enorm markedsrett og virkelig kan bli en motor for det grønne skiftet, ved å stille gode klima- og miljøkrav til det de skal anskaffe. Vi har gjort en fersk spørreundersøkelse blant innkjøpsansvarlige over hele Norge, og dokumenterte der at bare halvparten av kommunene og fylkene som ble spurt hadde satt miljø- og klimamål for sine anskaffelser, og at bare 4 av 10 kommuner har en person i staben som har dedikert ansvar for miljø og bærekraft. 3 av 4 synes det er delvis til svært utfordrende å stille klima- og miljøkrav i anbud.</p> <p>Med andre ord: Det er svært viktig å hjelpe kommunene og fylkenes innkjøpere til å stille gode miljøkrav som både reduserer klimabelastning, kutter miljøgifter og bygger opp under den sirkulære økonomien. Men skal vi lykkes med dette, må det være lett å velge rett. Da må innkjøperne ha gode, troverdige verktøy som gjør dem i stand til å utøve markedsretten sin – selv om de ikke er miljøeksperter selv.</p> <p>Svanemerket, det offisielle miljømerket i Norden, og tilsvarende miljømerker, er slike verktøy. De vurderer alle relevante miljøproblemer som kan oppstå i hele produktets liv fra A til Å. Det betyr at varer og tjenester som er sertifisert etter denne typen miljømerker oppfyller krav som tar hensyn til klimakrisen, ikke bare med tanke på CO₂-utslipp, men også når det gjelder overgang fra fossile til fornybare energikilder og materialer, god kvalitet og økt levetid på produktene, resirkulering og reduksjon av avfallsmengder – som jo har en indirekte klimaeffekt.</p> <p>Svanemerket er myndighetenes eget miljømerke, og får driftstilskudd over Barne- og familiedepartementets del av statsbudsjettet (som del av forbrukerapparatet i Norge). Som offisielt miljømerke legger vi stor vekt på åpenhet/transparens, dokumentasjon og kontroll. Kravene revideres hvert tredje-femte år, og det er offentlige høringer på alle nye eller reviderte miljøkrav. Svanemerket har en kjennskap på 95 % i den nordiske befolkningen. I dag er det mer enn 25 000 svanemerkede varer og tjenester på det norske markedet.</p> <p>Ved å stille krav om Svanemerket eller andre type 1 miljømerker kan innkjøpere sikre seg leveranse av produkter som tilfredsstillende ambisiøse klima- og miljøkrav, selv om de ikke er eksperter på området selv. Slike miljømerker gjør det enklere å stille miljøkrav, og når</p>
--------------------------------	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Miljømerking Norge/Svane-merket	<p>mange innkjøpere stiller gode og likelydende krav, får næringslivet tydelige signaler på hva de skal levere på. Når miljøkrav standardiseres på denne måten, bidrar det til økt forutsigbarhet for næringslivet, noe som får store ringvirkninger både for reduksjon av klimagassutslipp og for utbredelsen av sirkulær økonomi.</p>
--	---

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
--------------------------	---	--	--	---	---

Manjana Milkoreit	10 A) For some policy arenas, such as climate change, it is imperative to have national-level policy integration and coordination across different sectors, i.e., climate policy, energy policy, land-use policy, etc. Interdepartmental units – maybe tied to the Prime Minister’s office – should be used to ensure alignment across policy domains and resolution of conflicts. Such a unit should have more than coordination tasks, but formal authority to resolve policy goal conflicts.
--------------------------	--

Organisasjon/hvem	10A) Politiske prioriteringer i ulike sektorer kan stå i motstrid til hverandre, er det gode grep man kan ta for å i større grad sikre samsvar og koordinering, på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå?	10B) Hvilken rolle kan kommuner og fylkeskommuner spille i omstillingen gjennom de ansvarsområdene de har (for eksempel avfallshåndtering og kollektivtransport)?	10C) Hvordan kan man sikre at nasjonale mål i klimapolitikken nås samtidig som kommunal selvråderett ivaretas, for eksempel knyttet til en bærekraftig arealpolitikk?	10D) Hvordan kan det bli lettere for politikere å binde seg til masten i klimapolitikken? Kan en form for «handlingsregel» for klimapolitikken være nyttig, og hvordan kunne den i så fall utformes?	10E) Vi bør styrke befolkningens mulighet til å følge opp myndighetenes klimastrategier. Ville etableringen av et klimaråd fungere i norsk kontekst?
-------------------	--	---	---	--	--

ForUM	<p>10 E) Vi vil understreke behovet for å respektere, beskytte og oppfylle retten til informasjon, deltakelse og erstatning, samt ytringsfrihet og organisasjonsfrihet i all klimapolitikk, ref. Norges forpliktelser i henhold til menneskerettighetene og FNs bærekraftsmål 16. I omstillingsarbeidet vil det være viktig å sikre informasjon om tiltakene og mulighet for befolkningen og særlig utsatte grupper til å delta i utformingen, oppfølgingen og evalueringen av tiltakene.</p> <p>ForUM støtter etableringen av et uavhengig klimaråd eller klimakommisjon som kan føre kontroll med om myndighetenes klimamål etterleves. NIM har tatt til orde for at en uavhengig klimakommisjon får lovfestet mandat til å gi råd om utslippskutt og overvåke etterlevelsen av menneskerettslige klimaforpliktelser. En klimakommisjon kan bidra til å tvinge fram vanskelige valg når det er uenighet om hvilke virkemidler og tiltak som skal iverksettes, og dermed redusere faren for at politikere skyver utslippskutt foran seg. En klimakommisjon kan gi kredibilitet og faglig støtte til vanskelige beslutninger myndighetene må ta for å respektere sin menneskerettslige forpliktelse til å avverge farlige klimaendringer. Det vil også sikre uavhengig kontroll av om staten gjør nok for å beskytte mot klimaendringene og motvirke skjevfordelte kuttbyrder på de minste blant oss, og de generasjoner som kommer etter oss.</p>
-------	---